

Борисова С. В.

Слов'янський державний педагогічний університет

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ДЕКОРАТИВНО- УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА (АПЛІКАЦІЯ ЗІ ШКІРИ)

У статті розглянуто питання вивчення студентами прийомів декорування виробів зі шкіри. Акцентовано увагу на підготовці вчителів технологій до гурткової роботи в системі позашкільної освіти.

Ключові слова: *учитель технологій, декоративно-ужиткове мистецтво, аплікація, декорування.*

“Істотні соціальні, економічні, політичні зміни, що відбуваються в Україні, інтеграція до європейського та світового освітнього простору зумовили трансформацію позашкільної роботи в позашкільну освіту й закріплення її нового правового статусу як складової системи освіти”. [1]

У сучасних умовах духової кризи, яка характеризується егоїстичним суперництвом (А. Буагильбер, Р. Оуен), стає зрозумілим, що людство здатне вижити, лише розвиваючи освітнє суспільство, в якому в процесі виховання забезпечується превалювання духовних потреб особистості над економічним зиском. Таке виховання має відбуватися як у загальноосвітніх, так і в позашкільних навчальних закладах.

Останні роки можна назвати часом відродження декоративно-ужиткового мистецтва в системі гурткової роботи. Це пояснюється підвищенням інтересу учнівської молоді до історії художніх промислів і прагненням долучитися до матеріальної та технологічної культури українського народу. Позашкільні заклади України приділяють все більше уваги гурткам художньо-технічної творчості.

З огляду на це нагальною є необхідність підготовки педагогів, здатних здійснювати художньо-естетичне виховання учнів за напрямом художньо-технічної творчості продовж усього періоду навчання.

Проведений аналіз наукової літератури дає можливість стверджувати, що ця проблема перебуває у центрі уваги вчених та педагогів-практиків. Значний внесок у розробку теоретичних засад наукового управління позашкільними навчальними закладами, методологічних, науково-теоретичних засад навчально-виховного процесу в системі позашкільної освіти зробили В. Вербицький, Т. Сущенко та ін. Окремим аспектам теорії позашкільного педагогічного процесу присвятили свої праці О. Биковська, Г. Пустовіт.

Зокрема, питання професійно-педагогічної підготовки організатора позакласної та позашкільної виховної роботи й готовності працівників позашкільних установ до педагогічної діяльності досліджували С. Васильченко, Н. Водоп'янова; проблеми підготовки працівників позашкільних навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти до духовно-економічного виховання школярів досліджувала О. Варецька.

Питання підготовки вчителів технологій до гурткової роботи в системі позашкільної освіти досі науковцями не розглядалося.

Глобалізаційні процеси, розширення інформаційного простору, складність суспільних відносин в умовах ринку поставили перед людиною вимогу знати й уміти значно більше від того, що передбачено шкільними програмами. Саме тому шкільне навчання – не єдиний шлях формування гармонійно розвиненої особистості. У цьому

контексті зростає роль позашкільної освіти, що, у свою чергу, підвищує вимоги як до якості підготовки майбутнього педагога.

Виконання цього завдання покладається на систему педагогічної освіти, яка здійснює підготовку та перепідготовку педагогічних працівників.

Характеризуючи діяльність позашкільних закладів, звертаємося до праць доктора педагогічних наук, професора Т. Сущенко, яка багато років досліджує цю сферу. На її думку, доленосне значення для позашкільних закладів має “психологічний комфорт, естетична привабливість, особлива педагогічна комунікація як головний інструмент позашкільного працівника” [2, с. 43], свобода і можливість вибору занять, спільна перетворювальна діяльність, досягнення суспільно значущих цілей за межами власного навчання, змістовні бесіди, які переростають у пізнавально-етичні дискусії [2, с. 21]. Саме ці особливості, як переконливо доводить науковець, зумовлюють мету позашкільного педагогічного процесу: “не навчати, а інтелектуально й духовно збагачувати життя дітей засобами позашкільного навчання, захоплювати, заохочувати суспільно корисною творчою діяльністю, всебічно розвивати творчу особистість, не порушуючи законів дозвілленої сфери...” [3, с. 43].

Ми підтримуємо думку Т. Сущенко про те, що такий підхід сьогодні є найбільш актуальним, оскільки дає учневі змогу не просто механічно вибирати для себе вид або форму вільного проведення часу, а й усвідомлювати їх значення для подальшої своєї долі та життєдіяльності. Адже для виховання успішних людей ХХІ ст. відправним має стати постулат про розвиток дитини як творчої особистості, визнання пріоритету розвитку однаково важливих граней дитячої природи, зокрема, таких, як унікальність і неповторність, творча активність, внутрішня свобода, духовність [3, с. 45].

Сьогодні виникає потреба в сотнях нових спеціалістів з обробки дерева і металу, керамістів, килимарниць, вишивальниць, писанкарок тощо. Саме з таких міркувань вивчення художньої обробки шкіри було введене нами в програму дисципліни “Декоративно-ужиткове мистецтво”. Ця програма також передбачає вивчення загальних засад організації гурткових занять з художньо-технічної творчості, які ми визначили за аналогією з загальними засадами організації гурткових занять художньо-естетичного напрямку [4].

Художня обробка шкіри – вид декоративно-прикладного мистецтва, що специфічними прийомами формотворення й оздоблення утворює чимало естетично досконалих побутових речей, взуття, одягу тощо. Спочатку шкіру розглядали лише під кутом її практичної придатності. Згодом зрозуміли художню вартість шкіри, а шляхом експериментування виявили та вдосконалили техніки її обробки. Так, у середньовіччі шкіра стала матеріалом для художньої творчості, пов’язувалася з багатьма ремеслами: чинбарством (первісна обробка сировини), шевством, лимарством (виготовлення предметів упряжі), кушнірством (пошиття шкіряного одягу), палітурництвом (виготовлення шкіряних обкладинок) та ін.

Вироби зі шкіри – підгалузь комплексу народних художніх промислів, що займається виготовленням виробів зі шкіри, хутра та пошиття одягу з метою їх використання в побуті, обрядових традиціях, народній творчості та як предметів декоративно-прикладного мистецтва.

Вироби зі шкіри, як складова комплексу народних художніх промислів, в залежності від функціонального призначення шкіряних виробів, поділяється на кушнірство (виробництво кожухів, кептарів, шапок та ін.) та шевство (постоли, чоботи, черевики).

Під час вивчення теоретичного матеріалу ми ознайомлюємо студентів із історією художніх виробів зі шкіри. Звертаємо увагу на регіональні особливості, що позначилися на технології виготовлення виробів зі шкіри та їх естетичному оздобленні. Так,

наприклад, гуцульські художні вироби зі шкіри, на відміну від виробів Центральної України, виключно ужиткові. За функціональним призначенням і способом виготовлення їх можна розділити на такі групи:

- а) верхнє хутряне вбрання і головні убори (кожухи і кептарі);
- б) взуття (постоли, черевики і чоботи);
- в) доповнення до одягу (пояси, сумки тобівки, гаманці та ін.);
- г) кінська зброя.

На практичних заняттях послідовно вивчаються основні орнаментальні мотиви декорування та відбувається ознайомлення з окремими технологіями декорування виробів зі шкіри, при цьому вивчення технологій пошиву виробів зі шкіри на сучасний момент практично не відбувається через брак кількості годин, що виділяються на вивчення дисципліни.

Лише після засвоєння таким способом найнеобхідніших традиційних мотивів і технік розпочинаємо роботу по виготовленню виробу за власним задумом. Під час практичних робіт ми прагнемо, щоб у студентів сформувалося розуміння одного з найважливіших принципів декоративно-прикладного мистецтва – залежності орнаментального вирішення від утилітарного призначення, форми і матеріалу предмета. Щоб уникнути копіювання і сприяти розвитку в студентів якостей творчої особистості, ми використовуємо такі засоби навчання, як ознайомлення з кращими зразками народної творчості, зустрічі з народними майстрами та фахівцями, що працюють на сучасних підприємствах, що виготовляють вироби зі шкіри (зокрема з “Unique U”, м. Донецьк).

Особливу увагу приділяємо вивченню видів декорування. Одним із поширених видів декору є аплікація. Для її виготовлення використовуються шматочки кольорової шкіри. Аплікація може бути пласкою або об'ємною.

Послідовність виконання аплікації наступна:

1. По вибраному малюнку виконати шаблони всіх деталей аплікації з картону з припусками.
2. З тонкої кольорової шкіри за допомогою шаблонів викроїти всі деталі.
3. При необхідності прошерфувати (зменшити товщині шкіри) та наклеїти заготовки на основну деталь виробу відповідно до композиції.
4. По контурах малюнка прокласти строчку.
5. Витягнути нитки на зворотній бік зав'язати чи припалити. Нав'язування аплікацій.

Шкіряні вироби також можна прикрасити аплікаціями, які нав'язуються на виріб. Згідно обраного малюнка необхідно виготовити шаблон з розміткою перфорації під аплікацію. Перфорувати можна пробійниками різних діаметрів в залежності від товщини ниток, також треба проперфорувати краї деталей аплікації. Після чого обв'язати та прив'язати деталі на основну деталь виробу.

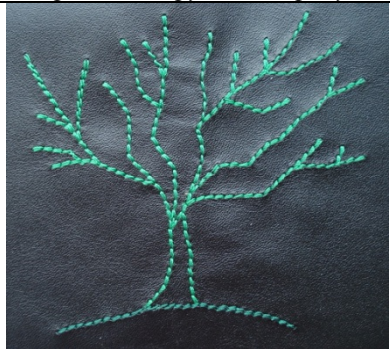



Зв'язування аплікацій. Для її виготовлення використовуються шматочки кольорової шкіри, зв'язаної між собою гачком і кольоровими шовковими нитками.



Декорування за допомогою вишивки. Шкіряні вироби можна прикрасити вишивкою шкіряними ремінцями, нитками, а також їх поєднанням. Згідно обраного малюнка необхідно виготовити шаблон з розміткою перфорації під вишивку.

Перфорований спосіб декорування виробу. Перфорують пробійниками різних діаметрів та форм в залежності від обраного малюнку. Під отвір, що утворився після перфорування, можна підкласти шкіру або інший кольоровий матеріал, закріплюючи його клеєм або декоративною строчкою.

Вистрочний спосіб декорування виробу. Шкіряні вироби можна прикрасити вишивкою (машинною строчкою), що виконують по контурах малюнку.

Оздоблення можна виконувати також бісером, для цього по товщині бісеру виконують перфорацію пробоем, або проколюють гострим шилом.

<i>Спосіб декорування виробу</i>	<i>Зразок декорування виробу</i>	
Вистрочний		
Настрочний з елементами вистрочного		
В'язанням по перфорованому зображенню (гачком)		
Нав'язуванням елементів аплікації (з частковим в'язанням по перфорованому зображенню)		

Спосіб декорування виробу	Зразок декорування виробу
Комбінований (поєднання вистрочування та нав'язування)	
Об'ємна аплікація	

Актуальним сьогодні для вищої школи є формування у майбутніх учителів здатності трансформувати набуті компетенції у шкільну практику. З огляду на це, у нашій публікації основна увага зосереджена на особливостях практичної підготовки майбутніх вчителів технологій, як складової їх професійної компетентності, під час вивчення курсу “Декоративно-прикладне мистецтво”, теми “Художні вироби зі шкіри”.

Під час вивчення цієї теми ми використовуємо наступні типи дослідницьких завдань: завдання, орієнтовані на використання знань з матеріалознавства й досвіду обробки матеріалів; другий тип завдань передбачає розробку декору виробу; інтегративне завдання.

Перший тип завдань передбачає підбір матеріалів і вибір видів з'єднань.

Другий тип завдань передбачає створення простого візерунку із відомих декоративних елементів. Студенти також повинні визначити змістове навантаження елементів та їх поєднань.

Третій тип завдань вимагає знань із різних сфер: історія, етнографія, філософія, культурологія, матеріалознавство та інших. Таке завдання має комплексний характер.

На основі методики О. М. Коберника, ми реалізуємо ідеї проектної діяльності з метою підготовки майбутніх учителів технологій до гурткової роботи.

Опанування студентами прийомів і методами декорування виробів зі шкіри є першим етапом у підготовці до виготовлення виробів за власним задумом.

Використана література:

1. Биковська О. В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи : монографія / О. В. Биковська. – К. : ІВЦ АЛКОН, 2008. – 336 с.
2. Сущенко Т. І. Позашкільний педагогічний процес як дозвілєва сфера життєдіяльності дитини / Т. І. Сущенко // Позашкілля. – 2010. – № 2. – С. 42-46.
3. Сущенко Т. І. Управління позашкільним педагогічним процесом / Т. І. Сущенко. – Запоріжжя : Новомиколаївська районна друкарня, 1993. – 82 с.
4. Борисова С. Загальні засади організації гурткових занять художньо-естетичного напрямку / С. Борисова, Н. Панченко // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць / за заг. ред. проф. В. І. Сипченка. – Вип. LVIII. – Ч. III. – Слов'янськ : СДПУ, 2011. – С. 24-29.

Борисова С. В. Подготовка будущих учителей технологий к художественно-эстетическому воспитанию молодежи в системе внешкольного образования на занятиях по декоративно-прикладному искусству (апликация из кожи).

В статье рассмотрен вопрос изучения студентами приемов декорирования изделий из кожи. Особое внимание уделено подготовке учителей технологий к кружковой работе в системе внешкольного образования.

Ключевые слова: учитель технологий, декоративно-прикладное искусство, апликация, декорирование.

Borisova S. Preparing teachers to technology esthetic education of youth in the system of out of school education in the classroom for arts and crafts (leather applique).

The article addressed the issue of studying students priyomov dressing of leather products. Particular attention is paid to the preparation of teachers of technology to work in the sectarian system of adult education.

Keywords: teacher, technology, arts and crafts, applique, decoration.

Васенко В. В.
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНИХ ЗОБРАЖЕНЬ ЯК ОСНОВИ ЇХ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто можливості розвитку мислення молодших школярів засобами графічних зображень на основі аналізу змісту навчальних предметів: математика, образотворче мистецтво та трудове навчання, що може використовуватися основою для включення учнів у проектно-технологічну діяльність.

Ключові слова: мислення, засоби навчання, графічні зображення, діяльність, уроки, розвиток.

Важливим завданням функціонування сучасної школи є вдосконалення і поліпшення процесу навчання учнів. Перспективним напрямом вирішення цієї проблеми може стати розвиток у школярів можливості скорочувати час на засвоєння інформації. Звісно, таке можливо лише при належній мислительній діяльності при засвоєнні навчального матеріалу. Ця проблема набуває гостроти вже з перших років навчання дитини в школі. Важливе місце при цьому повинне надаватися доступним для сприйняття засобам. До таких можна віднести і графічні, адже саме наочний образ є основою мислення. Саме тому здатність школяра оперувати графікою набуває особливого значення для забезпечення ефективності навчального-пізнавального процесу.

С. Л. Рубінштейном [5], Н. О. Менчинською [3] та ін. досліджено наочний образ, як основу мислительної діяльності школярів на різних уроках. У навчальному процесі молодших школярів ним виступає зображення, одним із видів якого є графіка. Сприйняття учнями графічних зображень були предметом багатьох досліджень, серед яких виділяються роботи Н. П. Лінькової [1], І. С. Якиманської [7] та ін. Графічні зображення допомагають у вирішенні багатьох навчальних завдань. Б. Ф. Ломовим [2] встановлено наявність зв'язків між успішним вирішенням задач і рівнем розвитку навичок читання креслень. Стосовно молодших школярів, то Н. П. Ліньковою [1] відмічено, що такі процеси знаходять відображення лише у процесі виконання завдань з конструювання. Поряд з цим слід звернути увагу на недостатню вивченість та недооцінку